

Om extra ruimte te geven: een bak

Astrid Schoots

In en rond het bijenhouden is niets zwart-wit: in veel situaties is een verschillende aanpak mogelijk, elk met zijn voors en tegens.

Meebewegen met voer

In de winter zit het bijenvolk in een tros samengepakt, onder tegen de voedselvoorraad aan. Door de kou hebben ze weinig bewegingsvrijheid en moet het voedsel bijna binnen 'mondbe-reik' zijn. De wintertros beweegt al consumerend langzaam mee met de opschuivende voederkransgrens, van benedenvoor naar bovenachter. De bewegingsvrijheid van de bijen wordt groter naarmate de temperatuur in de lente gaat stijgen. Veel imkers halen bij de voorjaarscontrole of uitwintering enkele voerramen bij het broednest weg, om deze te vervangen door lege uitgebouwde ramen of kunstraat. De suikerramen gaan naar de onderbak of worden apart gehouden voor gebruik later in het jaar, de halfllege ramen worden naar beneden verplaatst. Voor de bijen zelf is dit verplaatsen niet nodig, maar het is een prima manier om ruimte te maken voor het uitbreidende broednest en de eerste nieuwe honing. Het is ook goed om zo de oude ramen geleidelijk kwijt te raken en je raambestand te vernieuwen. De bijen zullen het verdwaalde voer bij hogere temperaturen toch wel kunnen bereiken. Sommige imkers halen alle kantramen met voer weg, om suiker en honing zodanig te scheiden dat later ook deze broedbakramen geslingerd kunnen worden. Ik vind dat een misvatting: een bijenvolk moet als buffer altijd zo'n vijf kilo honing ter beschikking hebben. Een eenvoudige stelregel om 'honing-zucht' te temperen is dan ook: niet slingeren uit de broedbak.

Grootste activiteit op grensvlak voer en broed

Maar al deze voorjaarsbezigheden doen niets af aan het feit dat de natuurlijke concentratie van bijenactiviteiten het grootst is op het grensvlak van voerkoepel en broednest. Wanneer zich in dat grensgebied een lege cel bevindt, zal daarin direct stuifmeel of honing worden opgeslagen of een eitje worden gelegd. De bijen zullen er steeds naar streven om aansluiting te houden

aan de honingkoepel boven het broednest en een lege bovenruimte op te vullen. Wanneer er veel voer binnenkomt wordt de honingkoepel dikker en groeit deze, naast wat braamraat bovenop de ramen, naar beneden uit. Het broednest dat eerst nog in de breedte volume maakte, wordt nu ook naar beneden gedreven. In de natuur groeit een bijenvolk naar beneden. Dat heeft natuurlijk ook te maken met het feit dat raat in principe hangt en de vrije bouwruimte zich dus eronder bevindt. Zonder een rijke dracht breiden de bijen niet uit, ook niet naar boven, tenzij ze erg kap zitten. Dat brengt ons op de volgende kwestie.

Nieuwe broedkamer eronder plaatsen

De eerste ruimte-uitbreiding in de tweede helft van maart kun je zoals gezegd geven met nieuwe ramen aan weerszijden van het broednest. Maar wanneer je een hele broedbak ineens wilt geven aan kleine volken die slechts op één broedbak hebben overwinterd, of aan grote volken wanneer je daar een hele bak oude ramen hebt weggehaald: plaats je die lege bak dan onder of boven het broednest? Er zijn verschillende mogelijkheden. Omdat een volk zich naar beneden uitbreidt, lijkt het logisch om nieuwe ruimte onder het broednest te geven. Je kan dan een broedkamer geven met bouwramen -tot ongeveer half april- en kunstraat, aangevuld met een paar sluitblokken. Het geeft absoluut geen verstoring, en wanneer de extra ruimte nodig is wordt deze zoetjesaan in gebruik genomen. Om de scheiding tussen de twee bakken nog makkelijker te overbruggen kan je het middelste raam in de nieuwe onderbak weghalen: op die plek zal dan een eerste raatje 'doorhangen', van waaruit de bijen de onderbak verder veroveren. (Zie ook: dilemma's maart 07).

...of erboven?

Er zijn ook imkers die de nieuwe lege bak erbovenop zetten, vanuit het idee dat bijen immers ware meesters in klimaatbeheersing zijn: de benodigde extra warmte rond het broednest kan toch wel vastgehouden worden. Bijen kunnen inderdaad veel, en voor een barstensvitaal volk in een zachte lente zal dat zeker geen

Grote en kleine kasten, ieder volk zijn maat

Rijke dracht, zacht weer en een flink volk

erop... of een bak eronder?

probleem zijn, maar voor kleinere of zwakkere volken werkt zo'n grote extra ruimte anders uit, zeker bij invallende kou en tegenvallende dracht, omdat zij de opstijgende warmte toch plaatse-lijk vast moeten houden of compenseren. Hierbij is het wel de vraag in hoeverre een voerkoepel daadwerkelijk isoleert of de opstijgende warmte juist doorlaat of absorbeert.

Bijen nemen lege ruimte zowel boven als onder alleen in gebruik, wanneer er veel dracht is. Bij weinig dracht houden ze hun broednest alleen maar in stand, er is dan geen behoefte aan extra ruimte.

Eerste honingbak geven

De volgende stap van uitbreiding is de honingkamer. Kies je voor het 'hoge' broedkamerformaat BK of voor het 'halve' honing-kamerformaat HK? Een voordeel van één maat, in de praktijk meestal drie BK, is dat je gemakkelijk kan manipuleren: bakken rouleren, volken splitsen, raampjes omhangen. Het nadeel van drie BK is dat het erg ruim is, zodat bij kleine volken of matige dracht een hoge honingbak moeilijker vol komt. Een volle lage bak oogsten is veel makkelijker dan een hoge bak met halfvolle ramen. Dit kan je opvangen met wat sluitblokken in elke bak, sowieso verstandig in een nieuwe honingbak, of dit nu maat BK of maat HK is.

Wat is het goede tijdstip? Als de paardebloem en esdoorn volop bloeien, en de dracht meer oplevert dan de dagelijkse behoefte van het volk. Dat kan je o.a. zien aan de vele cellen open nectar en honing rond het broednest, meestal half april. Dit in tegenstelling tot half maart, wanneer de bijen nog hun voorraad aan het opmaken zijn en er weinig voercellen tegelijk open zijn. Het volk moet ook groot genoeg zijn om van de dracht te kunnen profiteren, en om een nieuwe bak te kunnen uitbouwen. Bouwdrift kan je zien aan de wittige wasrandjes bovenop de ramen. De vaak gebruikte krant ertussen, om aan de bijen zelf het tijdstip van ingebruikname van de nieuwe bak over te laten, houdt geen warmte tegen.

Wanneer er volop nieuwe honing verzegeld wordt, wordt de

honingkoepel zo dik dat deze als een natuurlijke moerbarrière werkt. Een moerrooster leggen om te voorkomen dat er broed in de HK komt is twijfelachtig. Want als er veel dracht is, komt de HK toch wel vol; als er weinig dracht is, hebben de bijen het zelf nodig en is er niets te slingeren. Bovendien werkt bij een klein volk het rooster als een hindernis om de HK in gebruik te nemen.

En dan: de bak erop of eronder? Je kan de eerder beschreven gedachtegang van uitbreiding naar beneden consequent doorvoeren, maar het wordt onderhand wel een zware til. Het is ook steeds minder nodig: het weer is doorgaans zachter, het volk groter en de honingkoepel dikker.

Tweede honingkamer

De laatste stap van uitbreiding, een tweede honingkamer: plaats je die bovenop de bovenste HK, of eronder?

Het is het eenvoudigst om de nieuwe bak gewoon bovenop de stapel te zetten: geen knoeiboel van druipend braamraat, geen getil en gesjouw voor de imker. Wel voor de bijen, zij zullen een deel van de nog niet verzegelde honing ver naar boven moeten verplaatsen. Door deze reorganisatie zal het langer duren voor je kan oogsten. Een ander nadeel is, dat de bijna volle HK als een drempel wordt ervaren en de bijen niet meer erdoorheen naar boven klimmen, maar de verdere oogst onder in de broedruimte gaan opslaan en deze daarmee verkleinen, met als gevolg ruimte-gebrek en zwermneiging.

Wanneer je de nieuwe HK onder de bijna volle HK plaatst, gaan de bijen gewoon door met indikken en verzegelen van de honing, van boven naar beneden toe. Als de bovenste bak klaar is, kan deze eenvoudig afgenomen worden op een moment dat het goed uitkomt, zonder gedoe met bijenuitlaat. De kans is groot dat er dan weinig bijen in zitten. Ze zullen het niet eens merken! Na het slingeren kan je de lege bak weer onder de bijna volle bovenste bak plaatsen, en zo heb je een mooi roulerend systeem. De kortstondig lege ruimte boven het broednest is in deze tijd van het jaar geen probleem meer. Bij rijke dracht, zacht weer en een flink volk zal dit snel worden volgedragen.

Voedselbuffer in de broedbak niet slingeren

De voederkransgrens, overgang tussen broed en voer